

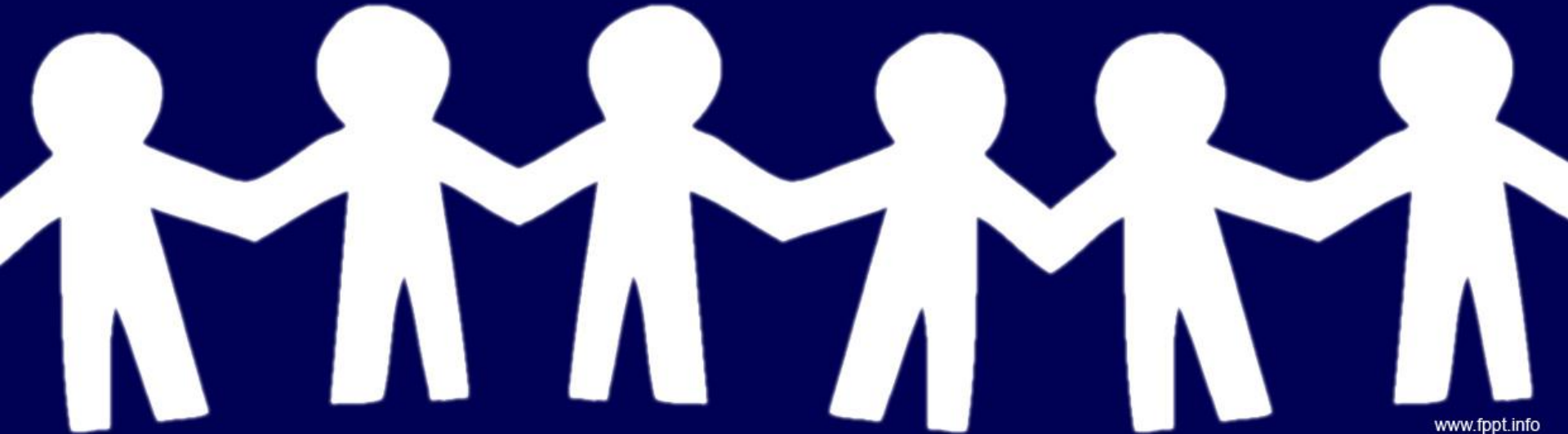
Engelsiz İletişim

Yrd. Doç. Dr. Canan Sola Özgüç

&

Arş. Gör. Damla ALTIN

Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü

Sunum Planı

- Engelliler hakkında neler biliyoruz?
 - Engelliliğin tanımı
 - Genel Yaygınlık oranı
 - Engel türlerine göre yaygınlık oranı
- Engelli kişilerle karşılaştığımızda davranış şekilleri
- Sokak röportajları
- Engellilerle doğru iletişim

Engelli Nedir?

- Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle **bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal** yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi “engelli” olarak tanımlanmaktadır (**5378 Sayılı Özürlüler Engelliler Kanunu**)

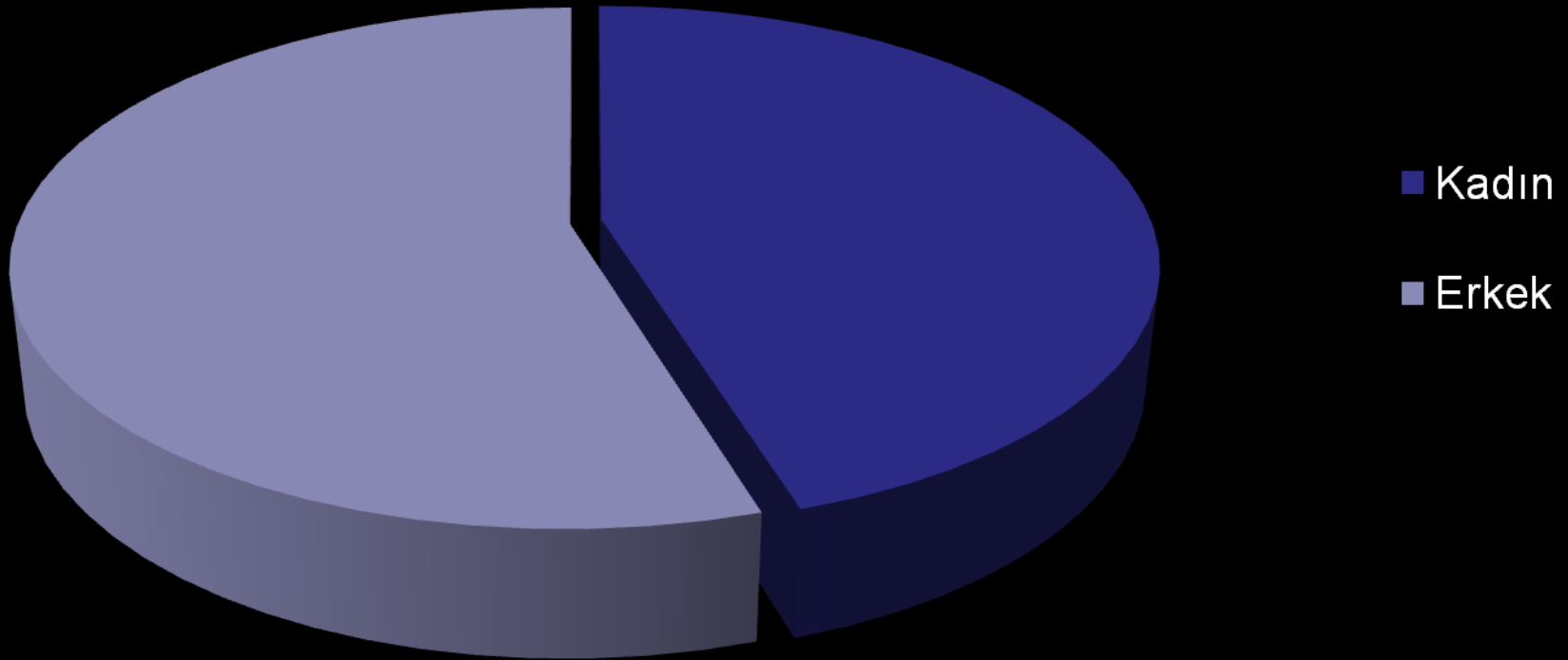

Engelli Yaygınlık Oranları

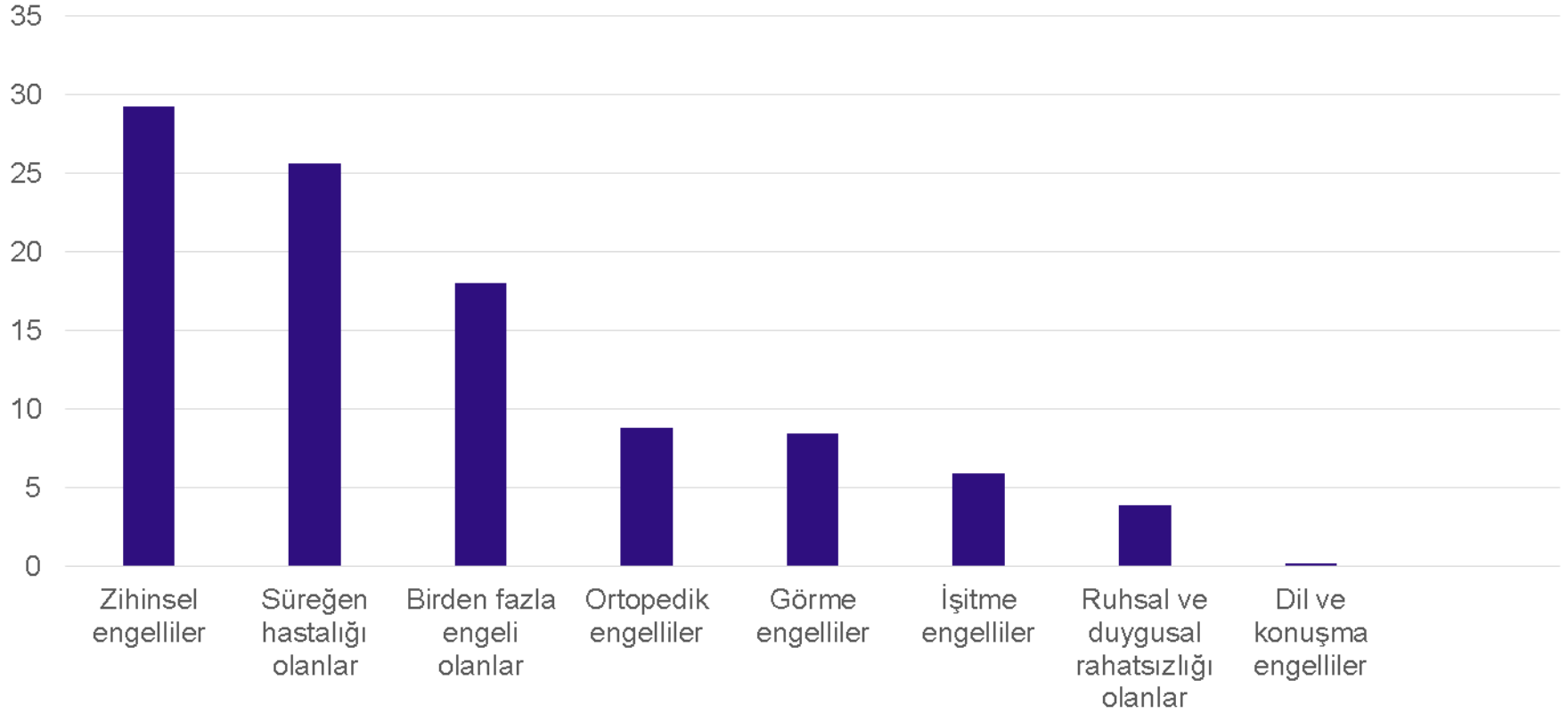
- Türkiye’de 2002 rakamlarına göre **8.5 milyon** engelli var.
- Yani nüfusun yüzde **12.5’i** engelli (ÖZİDA)

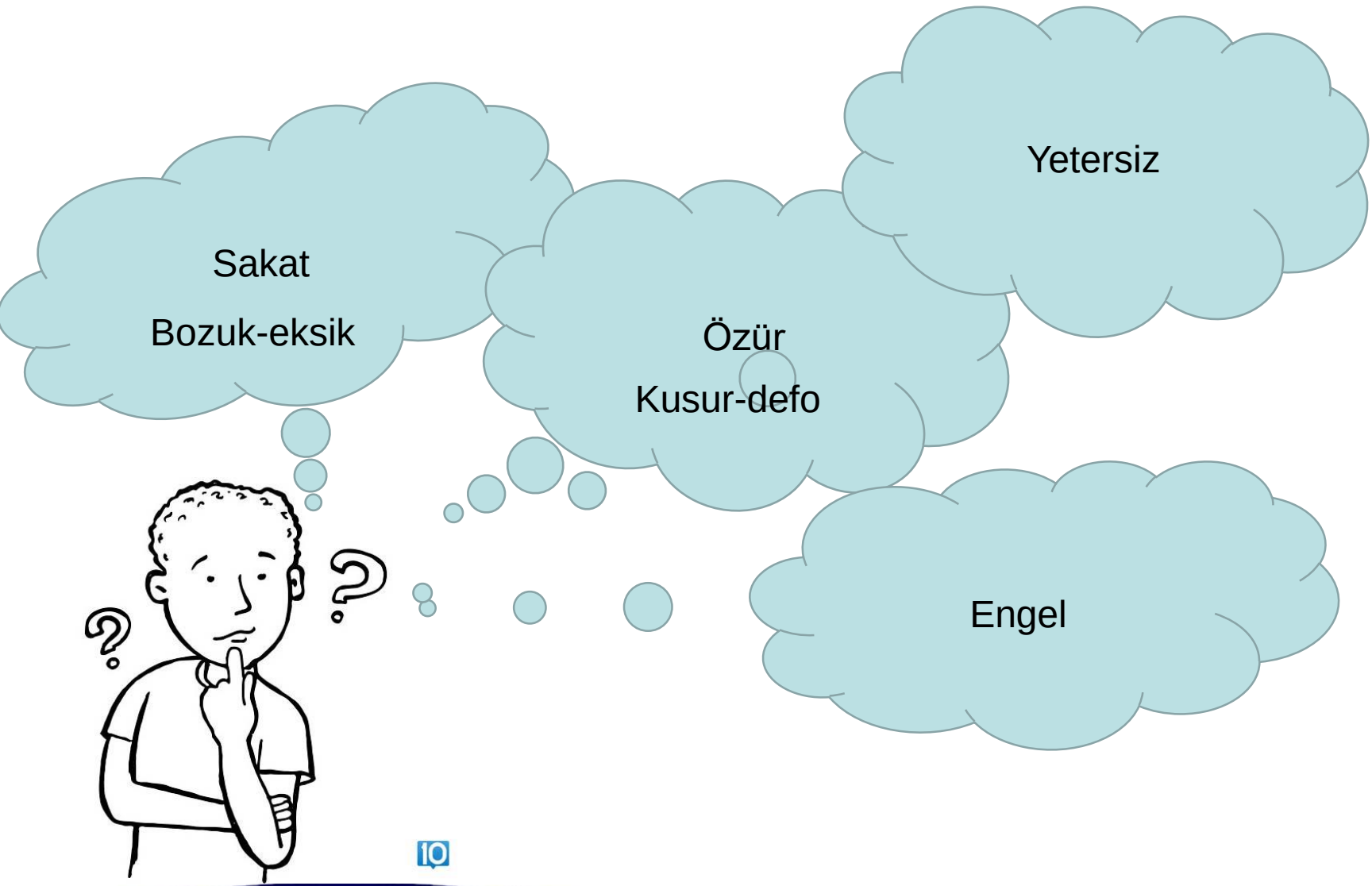

Engelli Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı (ÖZİDA)

Engel Türlerine Göre Dağılım

Otitik

Spastik

Engel terimleri hakaret için kullanılıyor.....

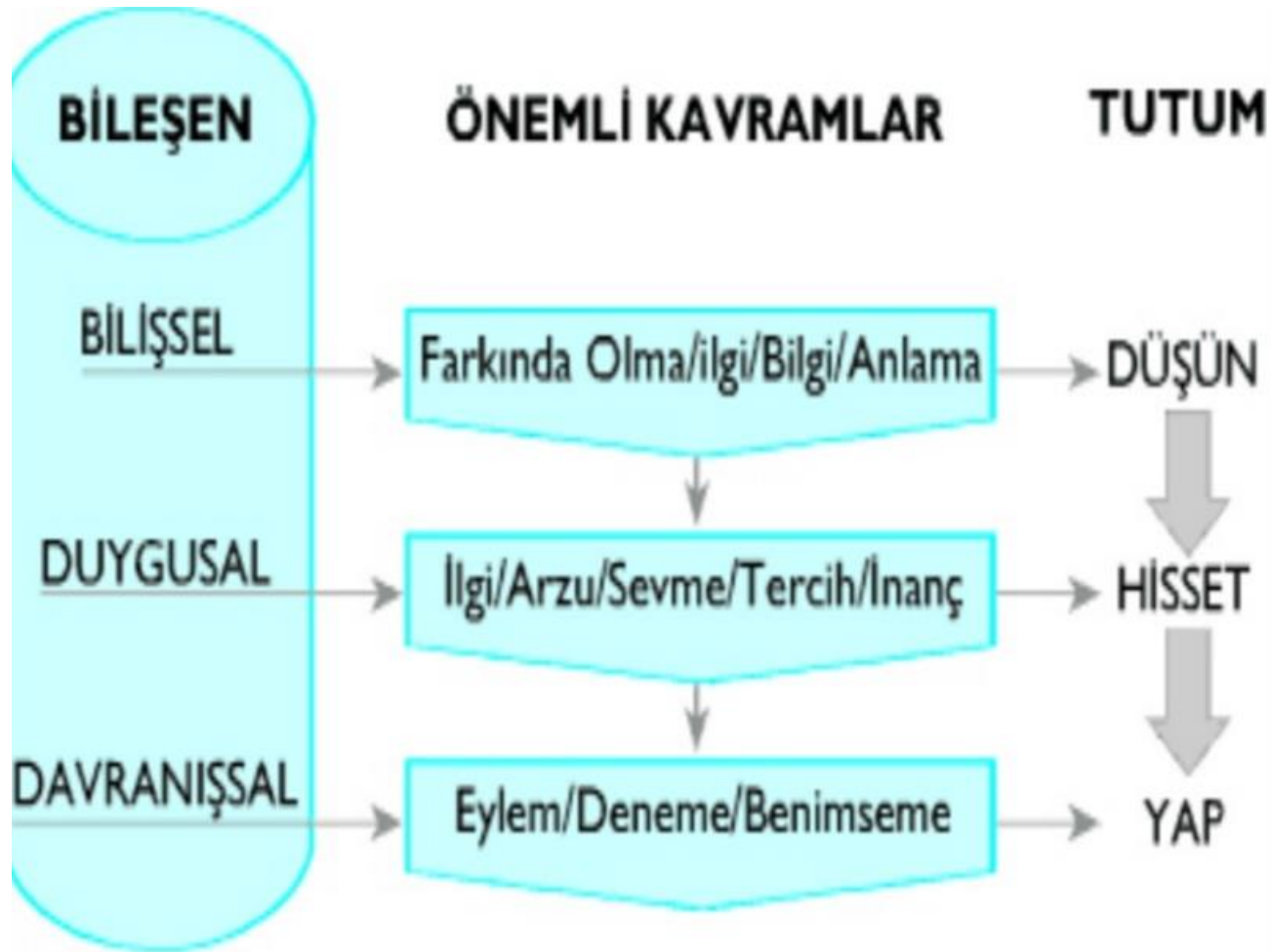

Engellilere Yönelik Tutumlar

- Olumsuz tutumlar, yetersizliği olan bireylerin toplumla bütünleşmelerinde görünmez engellerdir.
- Yetersizliği olan bireylere yönelik olumsuz duygu, düşünce, tutumlar ve ön yargılar nedeni ile bu bireylerin toplumdan dışlanmaları, toplumun üretken, bağımsız ve onurlu bireyler olarak toplum içinde yer almalarını engellemektedir (Başbakanlık Özürllüler İdaresi Başkanlığı, 2009).

Tutumların Oluşumunu ve Değişimini Açıklayan Kuramsal Çerçeve

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Tarafından yapılan

Türkiye yetersizliği olan bireylere yönelik tutumların, algıların ve düşüncelerin genelde “**olumlu**” olduğu söylenebilir.

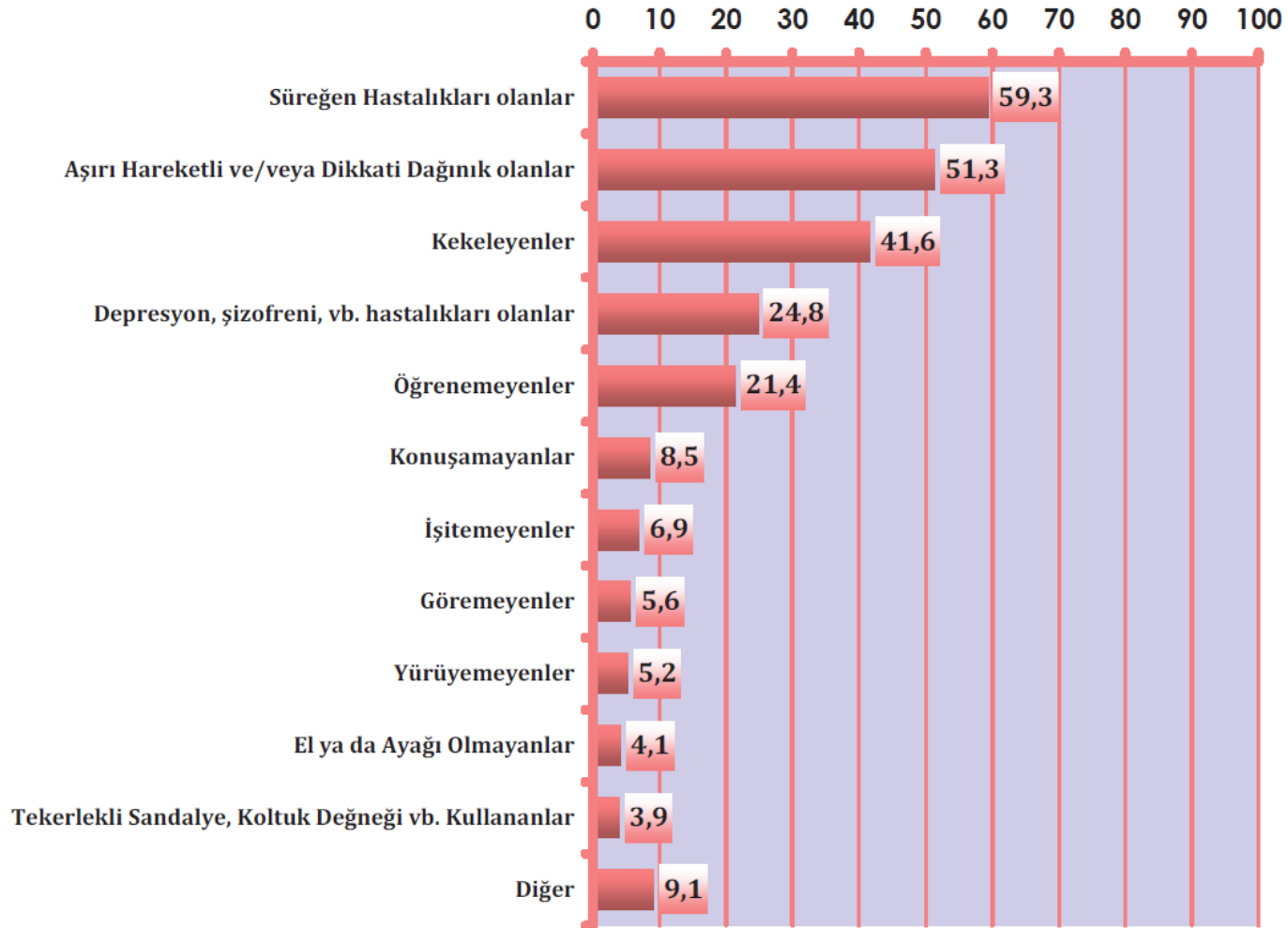
Bununla birlikte yetersizliği olan bireylere acıma belli sosyal ortamlarda engelli bireyleri tercih etmeme, eğitim ortamlarında belirli yetersizlik gruplarının ayrı okullarda eğitim görmeleri gibi gizli olumsuz tutumların varlığı da belirlenmiştir.

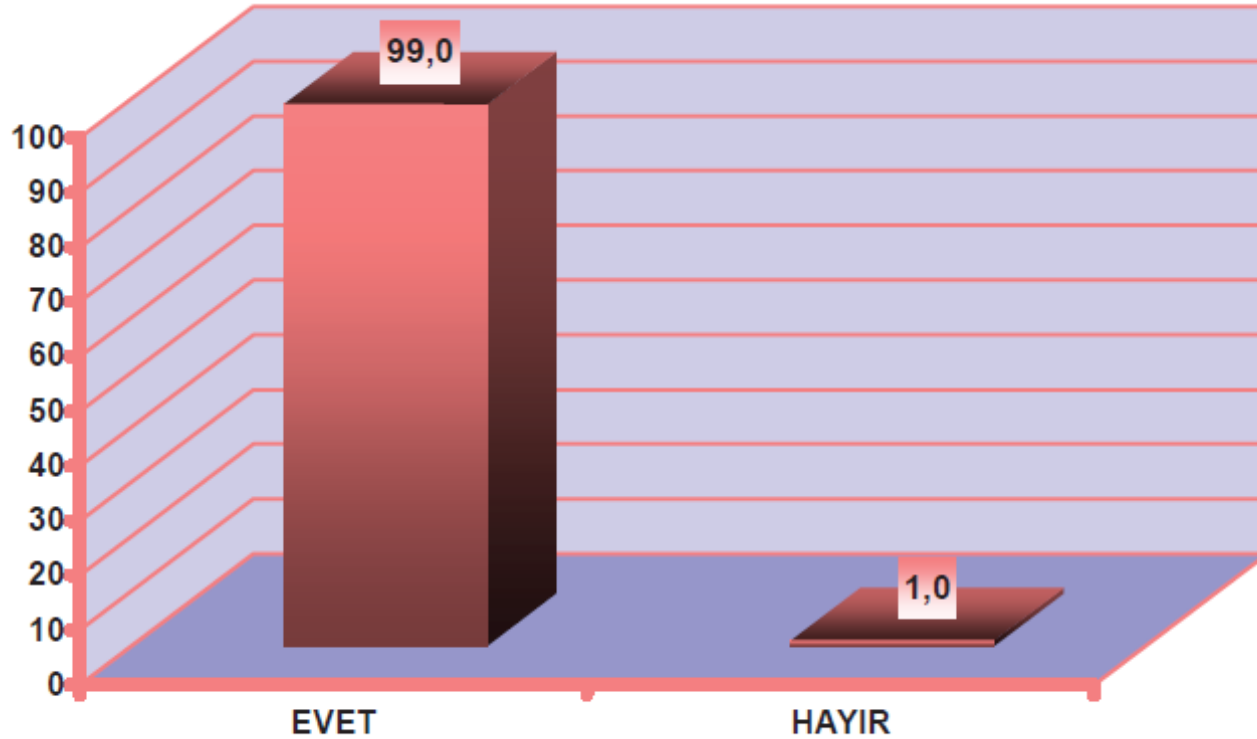
Araştırmadan Önemli Kesitler

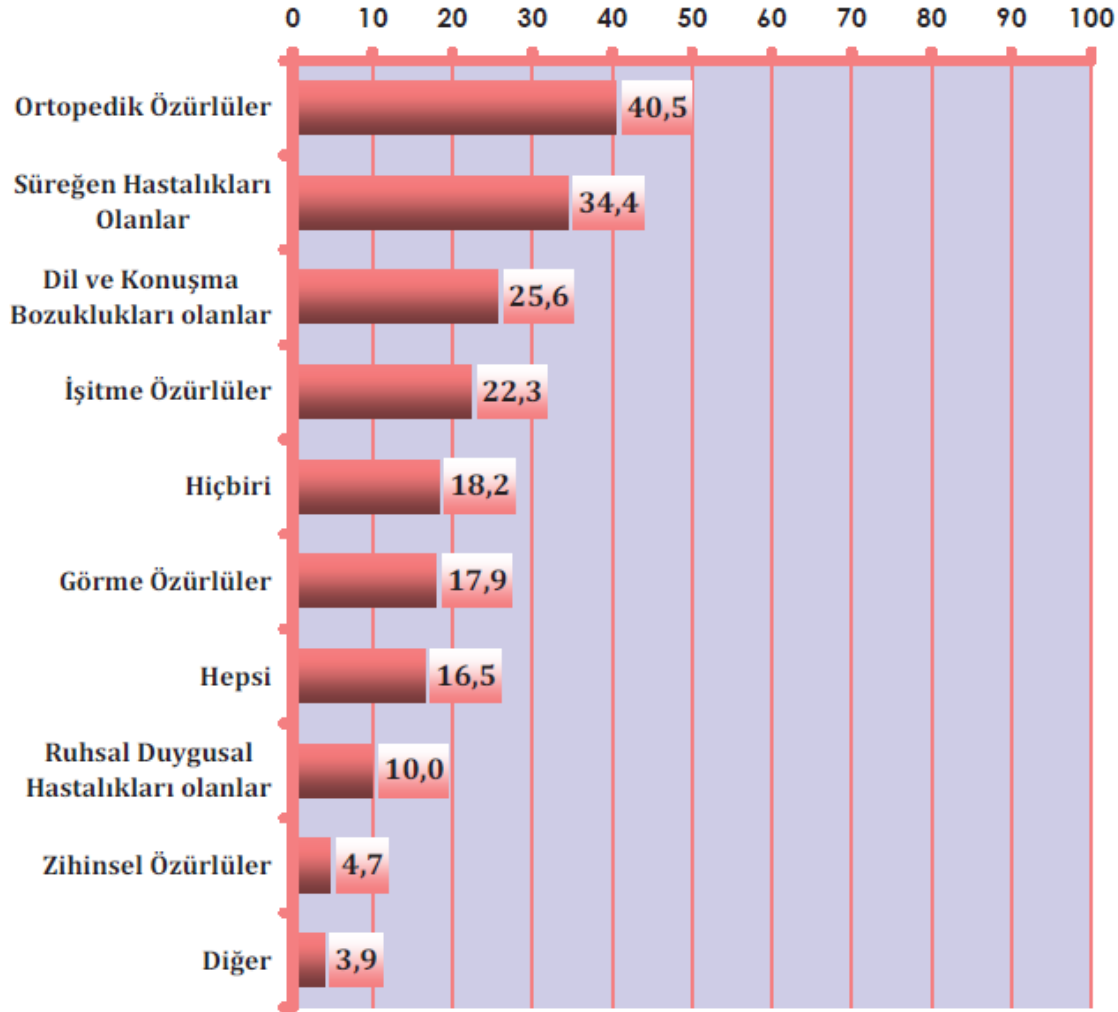
Engel Gruplarının Sakat/Özürlü/Engelli Olarak Değerlendirilmeme Oranı

Sizce Özürlüler Eğitim Almalı mı?

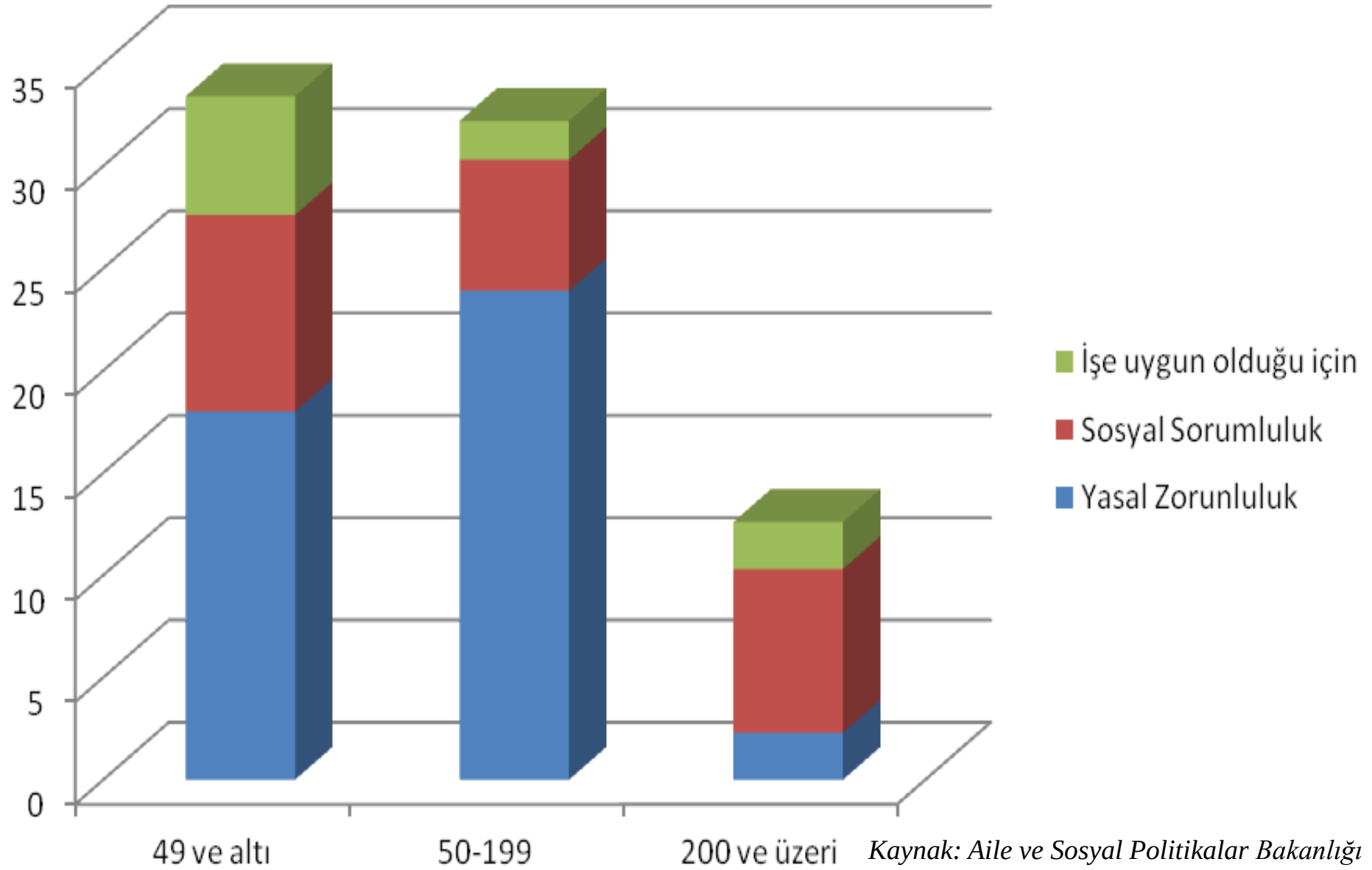
Sizce Aşağıdaki Özürlülerden Hangisi Özürlü Olmayan Akranları İle Aynı Sınıfta Eğitim Alabilir?”

Engelli İstihdamında Neredeyiz?

Ülke	Yıl	Engelli istihdamı (%)	Genel istihdam (%)	Engellilerin genel istihdama oranı
İsviçre	2003	62,2	76,6	0,81
Zambiya	2005	45,5	56,5	0,81
Meksika	2003	47,2	60,1	0,79
Norveç	2003	61,7	81,4	0,76
Kanada	2003	56,3	74,9	0,75
Almanya	2003	46,1	64,8	0,71
Avusturya	2003	43,4	68,1	0,64
Hollanda	2003	39,9	61,9	0,64
Hindistan	2002	37,6	62,5	0,61
Avustralya	2003	41,9	72,1	0,58
İngiltere	2003	38,9	68,6	0,57
ABD	2005	38,1	73,2	0,52
İspanya	2003	22,1	50,5	0,44
Türkiye	2002	21,7	48,7	0,44
Japonya	2003	22,7	59,4	0,38
Peru	2003	23,8	64,1	0,37
Polonya	2003	20,8	63,9	0,33
Güney Afrika	2006	12,4	41,1	0,3

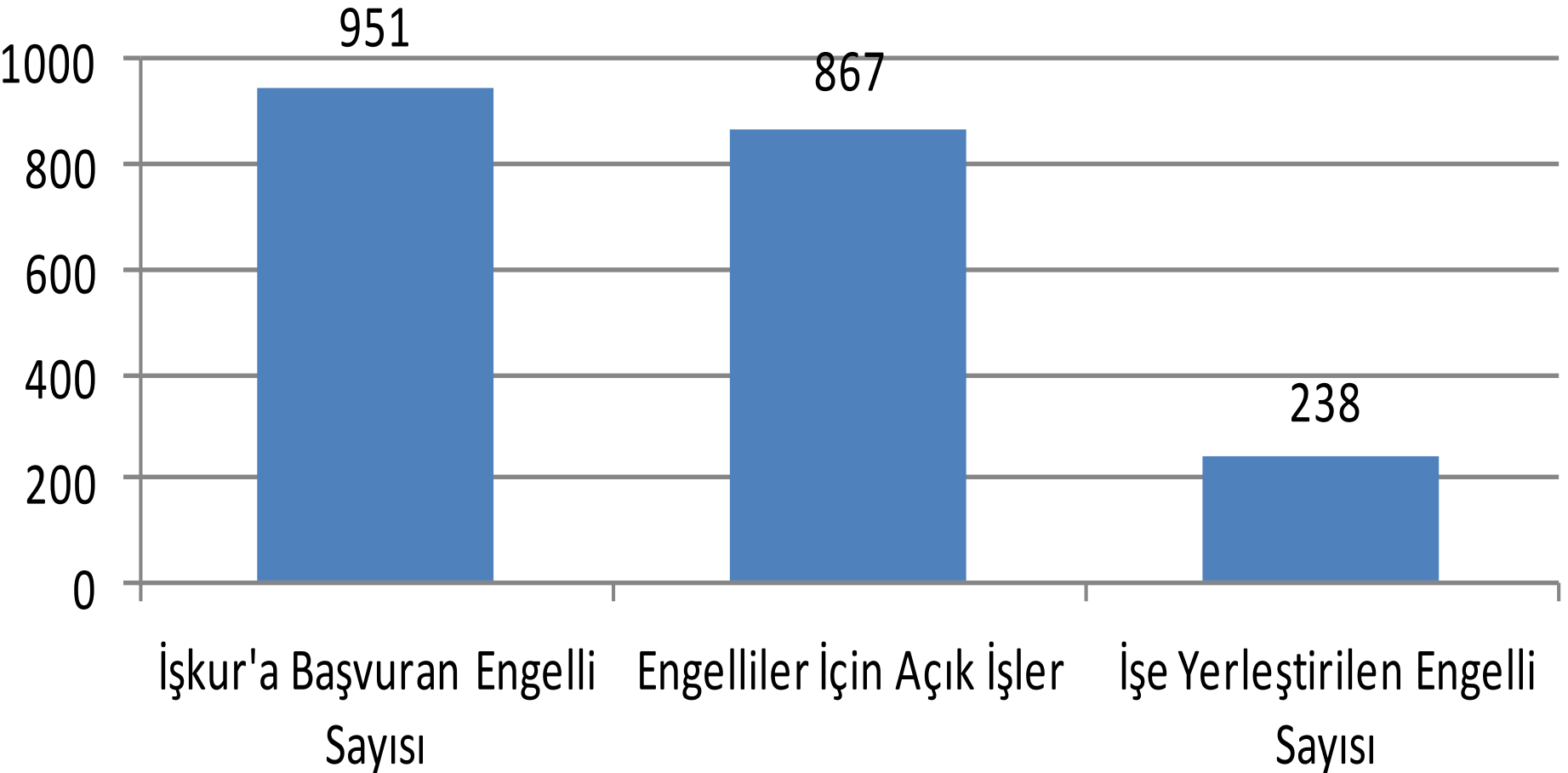
İşverenlerin İşyeri Büyüklüğüne Göre Engelli İstihdam Etme Gerekçeleri

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
2011, s.82

Sakarya İli İşkur'a Başvuru, Açık İşler ve İşe Yerleştirmeler Kapsamında Engellilerin Durumu

■ Sakarya İli İşkur'a Başvuru, Açık İşler ve İşe Yerleştirmeler Kapsamında

Araştırma Sonuçları

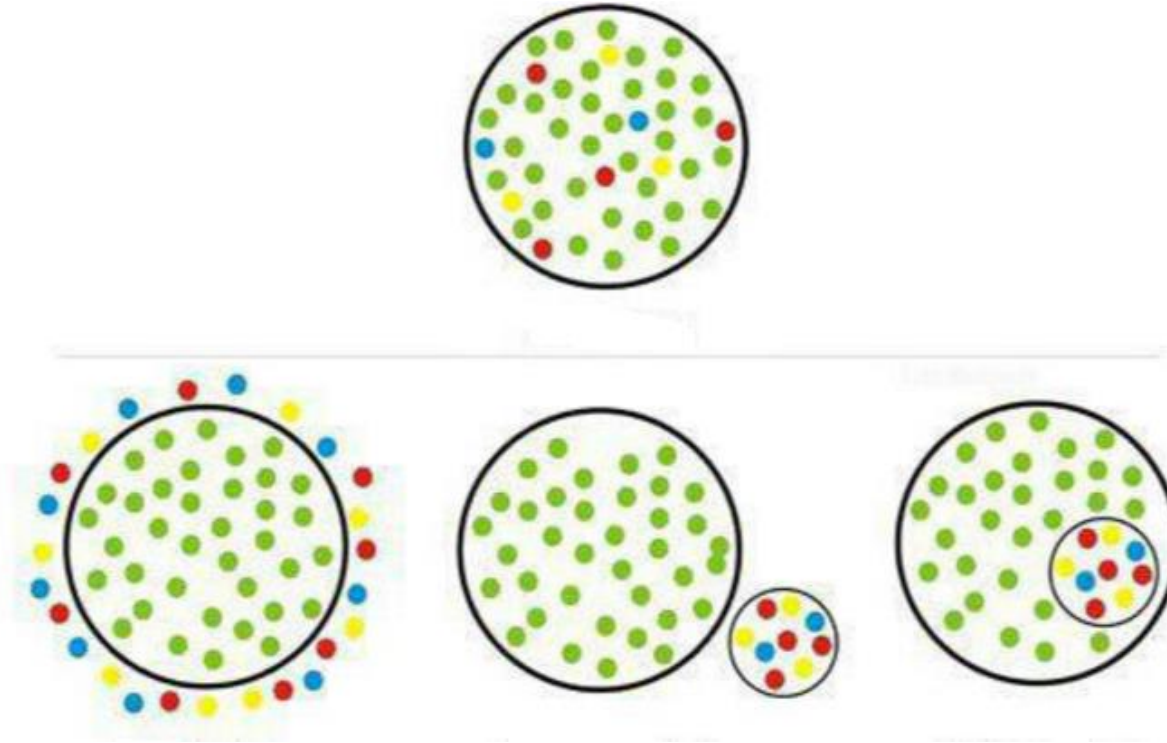
... Devam

Yetersizliği olan bireylere yönelik tutumların olumlu yönde değişmekte olduğunu göstermekle birlikte

yetersizliği olan bireylerin toplumsal yaşama **tam katılımlarının sağlanması** için tutumların değiştirilmesi konusunda çalışmaların devam etmesi gerekmektedir.

Engellilere Bakış Açımız

Kaynaştırmadan Bütünleştirmeye

Davranışlarımız Engelli Bireyler Tarafından Nasıl Algılanıyor?

- [Video](#)

ENGELLİLERLE DOĞRU İLETİŞİM

Engellilerle Doğru İletişim

Sokak Röportajları

Röportajın Özeti...

- Engellilerle iletişim kurmaktan çekiniyorum,
- Engellilerle nasıl iletişim kuracağımı bilmiyorum,
- Engelli olmadığını hissettirmemeye çalışırım,
- Alçakgönüllü davranırım,
- Engel türüne göre davranırım,
- İletişim kurmaya çalışırım...

Bizimle engelimiz hakkında
konuşmaktan çekinmeyin!

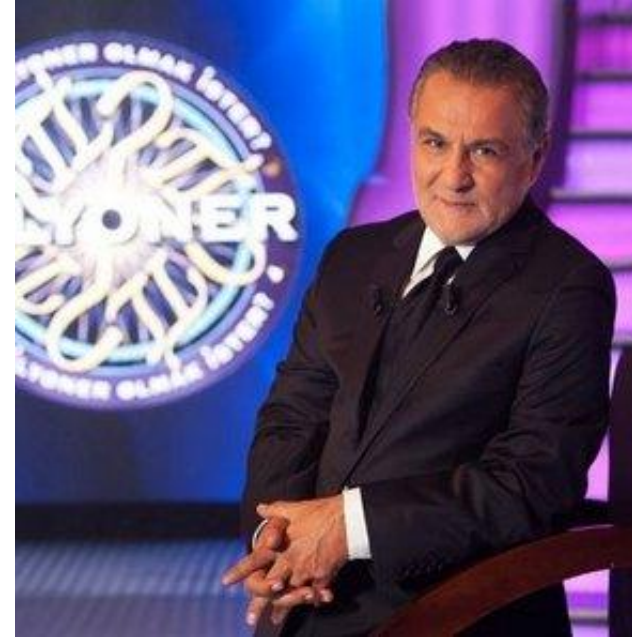

Engellilerle Doğru İletişim

- Algılama güçlüğü olan bireylerle iletişim
- Dil ve konuşma bozukluğu olan kişilerle doğru iletişim
- Farklı Özel Hassasiyeti olan kişilerle doğru iletişim
- Otizmli kişilerle doğru iletişim
- Görme engelli kişilerle iletişim
- İşitme engelli kişilerle iletişim
- Fiziksel engelli kişilerle iletişim

Hepimiz engelli adayız...

Algılama/Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerle İletişim

- Net bir şekilde konuşun, karmaşık cümleler kurmaktan kaçının. Destekleyici ve dostça davranın.
- Bütün soruların cevaplarının anlaşıldığından emin olun.
- Öğrenme güçlüğü olan yetişkinlere çocuk gibi değil, yetişkin gibi davranın.

Algılama/Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerle İletişim

- Düşünmek için zamana ihtiyaç duyduklarında karar vermeleri için acele ettirmeyin ya da baskıcı bir şekilde yönlendirme yapmayın.
- **Sabırlı olun.**
- Sözlü anlatılan durumları özetleyerek not şeklinde verin.

- **Konuşma Engelli Kişilerle İletişim**

- Sabır ve yoğun dikkat, konuşma engeli olan bir kişiyle iletişim kurarken en önemli yaklaşımlardır.
- Kişi konuşurken tüm dikkatinizi verin ve kendisini ifade etmesi için teşvik edin.
- Sizden istenmedikçe yardımcı olmayın ve cümleleri onun yerine siz bitirmeyin.
- Konuşma engeli olan kişiyi dinlerken onu anladığınızı belirtmek için gülümseyin ya da başınızı sallayın; ona da kısa cevaplar verilebilecek türde sorular sorun. Konuşurken lafını kesmeyin ve acele ettirmeyin.

Konuşma Engelli Kişilerle İletişim (devam)

- Konuşma engeli olan kişinin onayı olmaksızın grup içinde konuşma yapmasını kesinlikle istemeyin.
- Bire bir iletişim kurun.
- Anlıyormuş gibi yapmayın; dedikleriyle ilgili varsayımlar yapmak işinizi daha zorlaştırır.
- Anlamadığınızda tekrar etmesini ya da yazmasını isteyebilirsiniz.
- Konuşurken sessiz ortamları tercih edin.

Farklı Özel Hassasiyetleri Olan Kişiler

- **Epilepsi**
- Epilepsi hastası nöbet geçirirken öncelikle sakin kalmaya çalışın.
- Soğukkanlılığınızı koruyamayacağınızı hissettiğiniz bir durumda yardım etmeye çalışmayın.
- Doktoruna bildirmek üzere zamanı, nöbetin süresini ve tipini kaydedin. Çevresine çok fazla insanın toplanmasını engelleyin.
- Hastanın kafasının altına, zarar görmesini engellemek için yumuşak bir şeyler (ceket, hırka vb) koyun.

- **Farklı Özel Hassasiyetleri Olan Kişiler (devam)**
- Sadece, kişi tehlikeli bir yerdeyse yerini değiştirin (merdivenlerin en tepesi ya da yakıcı bir maddenin yanı vb.).
- Aksi takdirde nöbet bitene kadar kişiyi taşımaya çalışmayın.
- Eğer etrafta kişiye zarar verecek şeyler varsa onları uzaklaştırın. Nöbet hareketlerini kısıtlamaya çalışmayın, nöbetin bitmesini bekleyin. Kendine zarar verici hareketler yapıyorsa çok baskı yapmadan yavaşlatmaya çalışın. Kişinin ağzına hiçbir şey sokmayın, dilini tutmaya çalışmayın. Halk arasında yaygın olan, soğan koklatmak, soğuk su dökmek gibi yollara başvurmeyin.

- *Nöbet Bittikten Sonra;*
- Mümkünse kişiyi iyileşme pozisyonuna -yan tarafına-yatırın.
- Eğer kişinin solunumu hâlen sorunlu ise boğazını protez veya yemek türü şeylerin tıkayıp tıkamadığını kontrol edin.
- Mahcubiyeti azaltmak için elinizden gelen her şeyi yapın.
- Kişi tam anlamıyla iyileşene kadar onunla birlikte kalın. Tam anlamıyla iyileşmeden, kişiye içecek teklif etmeyin.

- **Otizmli Bireylerle İletişim**
- Otizmli bireyler, göz teması kurmaktan kaçınırlar, genellikle duygusal bağ kurmaları güçtür, öpülmeyi ve kucaklanmayı sevmezler, isimleriyle seslenildiğinde tepkisizdirler.
- Ekolali (çocuğun duyduğu kelimeleri, cümleleri, konuşmacının hemen arkasından veya daha sonra taklit etmesi) görülmektedir. Bu nedenle kızmak bağırmak ya da cezalandırmak yanlıştır. Anlayışlı ve sabırlı olunmalıdır.
- Otizmli bireyle konuşurken onun göz seviyesine inerek ve ona bakarak konuşulmalıdır

[Video](#)

Otizimli Bireylerle İletişim (devam)

- Bireye komut verirken kısa ve net cümleler kurulmalıdır. Özellikle komut kelimeleri kullanılırken, örneğin *“Buraya gel” gibi, vurgulayarak* söylenmelidir.
- Çevrede otizimli bireyin dikkatini dağıtacak uyaranların olmamasına dikkat edilmelidir.
- Onun dikkatini toplamasını kolaylaştırmak için abartılı mimikler, tonlamalar ve sesler çıkartmaktan kaçınılmamalı, ancak sesin olumsuz tonda yükseltilmemesine de dikkat edilmelidir.
- İletişimi başlatırken bu ondan beklenmemeli, onun sevdiği ya da ilgi duyduğu konulardan yola çıkarak iletişim kurulmalıdır.

Otizmli Bireylerle İletişim (devam)

- Somut düşünen otizmli bireyler dili sadece sözcüklerin anlamına göre yorumlarlar. *“Koşturmayı bırak” yerine “Arkandan atlı mı kovalıyor” demek onlar için anlamsızdır.*
- Deyimler, kinayeler, imalar onlar için anlamsız ve akıl karıştırıcıdır. Çevresinde olup biten onun anlayabileceği şekildedade bir dille anlatılmalıdır.
- Otizmli bireyin başarıları daima takdir edilmeli ve her zaman övülmelidir.
- Bu durum çocuğun kendisinden bekleneni doğru yaptığını anlamasına yardımcı olacaktır.

Görme Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

- Görme engelli bir kişiyle karşılaşıldığında (ihtiyaçları olduğu düşünüldüğünde) öncelikle yardım isteyip istemediği sorulmalı, doğrudan yardım etmeye çalışılmamalıdır.
- Görme engelliler ile konuşurken normal bir ses tonu kullanılmalı.
- Görme engelli kişiler hâkim oldukları alanlarda bağımsızca dolaşıp gezebilirler.

[Video](#)

Görme Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

...Devam

- Görme engelli bir kişi ile birlikte yürürken onun, sizin kolunuzu ya da dirseğinizi tutmasına izin verin.
- Görme engelli bir kişinin oturmasına yardımcı olurken oturacağı yerin arkasını eliyle tutmasını sağlayın.
- Görme engelli bir kişiyle yürürken önüne çıkan engeller hakkında ona bilgi verin.

Görme Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

...Devam

- Görme engelli bir kişiyi karşılarırken her zaman kendinizi tanıtın ve orada bulunan diğer kişileri de takdim edin.
- Konuşma esnasında, kişiye ismi ile hitap edin.
- **Belge paylaşımınız gerektiğinde az gören bireyler için 18 punto Arial fontu kullanın.**

Görme Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

...Devam

- Görme yetersizliği olan bireye belirtmeden eşyaların yerinde değişiklik yapmayın.
- Refakatçileri ile değil kendileri ile iletişim kurun.
- **Görme yetersizliği olan bireylerin rehber köpekleri olabilir, rehber köpeklerin görevlerini yapmasına engel olmayın.**
- Görme yetersizliği olan bireyin bastonuna müdahale etmeyin.

Fiziksel Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

- Direkt yardım etmeye çalışmak yerine önce yardıma ihtiyacı olup olmadığını sorun.
- Tekerlekli sandalyede oturan bir kişiyle sohbet ederken göz seviyesine gelmeye dikkat edin.
- Tekerlekli sandalye kullanıcısıyla konuşurken, yanındaki refakatçisi ile değil, doğrudan kendisiyle konuşun.

Fiziksel Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

...Devam

- Tekerlekli sandalyede oturan kişiye sormadan sandalyesini hareket ettirmeyin veya itmeyin.
- Farklı özelliklere sahip tekerlekli sandalyeler mevcuttur. Kişiye yardımcı olurken bu konuda bilgi alın.

Fiziksel Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

...Devam

- Rampadan inmesine yardımcı olurken hangi yönde inmek istediğini sorun.
- Fiziksel engelli bireyin erişebileceği sınırları düşünerek nesneleri yerleştirin.
- Açılır kapıların tekerlekli sandalyedeki bireyleri algılamaması durumunu düşünerek bireye o noktaya kadar refakatçi olun.

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

- İşitme engelli bir kişinin dikkatini çekmek için kibarca omuzuna dokunabilir ya da elinizle işaret edebilirsiniz.
- Konuşurken yüz yüze bakıp normal bir ses tonu ile konuşun.
- Birçok işitme engelli dudak okuduğundan, konuşurken dudağınızın okunmasını engelleyecek hareketler yapmayın.

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

...Devam

- En iyi iletişim kurabileceği yöntemi kendisine sorun.
- Toplantı esnasında, işitme engelli kişi ile aynı anda sadece bir tek kişi konuşmalıdır.
- İşitme engelli kişinin söylediklerinizi düşünüp anlaması için ona biraz zaman verin.

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerle İletişim

...Devam

- İşaret dilini çeviren tercümanla değil, doğrudan işitme engelli bireyin yüzüne bakarak konuşun.
- İşitme engelli kişinin iletmek istediklerini anlamadığınız zaman, anlamış gibi davranmayın.
- Anlamadıkları cümleyi aynen tekrar etmek yerine farklı kelimelerle ifade edin.

KAYNAKÇA

- Başbakanlık Özürölüler İdaresi Başkanlığı (2009). Toplum Özürölülüğü Nasıl Algılıyor? 22 Nisan 2016 tarihinde http://egitim.beun.edu.tr/cv/eunlu/wp-content/uploads/sites/60/2013/11/toplum_ozurlulugu_nasil_anliyor.pdf adresinden alınmıştır.
- Communicating with people with disabilities: Ask Me First. 10 Mayıs 2016 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=VH0To4kXwfs> adresinden alınmıştır.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2010). Özürölülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması. 28 Şubat 2017 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=1&KITAP_ID=244 adresinden alınmıştır.

